

ขั้นที่ 5 การสรุปผล ผู้เรียนจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับ สมมุติฐานที่ได้กำหนดล่วงหน้า แล้วสรุปว่าเป็นไปตามสมมุติฐานหรือไม่ เพราะเหตุใด

2. บทบาทของผู้สอน

การจัดกิจกรรมตามกลุ่มพัฒนากระบวนการคิดนั้น ใช้หลักการให้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากข้อมูล บทบาทของผู้สอนตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ปัญหา และอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล

3. ปฏิกริยาริยาของผู้สอนต่อผู้เรียน

ปฏิกริยาริยาของผู้สอนต่อผู้เรียน โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้ ค้นคว้าอย่างอิสระ ให้ความช่วยเหลือในการกำหนดปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล

4. สื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ สภาพห้อง แสง เสียง แบบทดสอบ เครื่องมือทดลอง เครื่องมือรวบรวมข้อมูล เอกสาร เกี่ยวกับผลการทดลอง

2.5.2 รูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม

รูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการสอนที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันได้ รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้เสนอไว้เป็นตัวอย่างจำนวน 9 วิธี ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. การสอนที่เน้นการเรียนแบบร่วมมือ
4. การสอนแบบร่วมกันเรียนรู้
5. การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
6. การสอนแบบซินดิเคท
7. การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
8. การสอนแบบสเตด
9. การสอนแบบชิปปา

มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการสอนที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่มได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ การบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อเพื่อน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม ประกอบด้วยวิธีการเรียนรู้สำคัญ 3 ประการ คือ

1. กระบวนการกลุ่ม (Group Process / Group Dynamics)
2. การสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) และ
3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ / ร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)

ลักษณะเฉพาะของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ

1. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ ค่านิยมที่ต้องปลูกฝัง และด้านการปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย
2. กิจกรรมการเรียนการสอน ใช้กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นกลุ่มและรับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ / ร่วมแรงร่วมใจเป็นหลักสำคัญ
3. สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน มีความหลากหลายนำปัญหาสังคมหรือเหตุการณ์ปัจจุบันเข้ามาให้นักเรียนร่วมกันคิดแก้ปัญหา นำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานั้น ๆ
4. การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย อาทิ การสอบ การสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลงานนักเรียน การประเมินจากเพิ่มสะสมงาน การประเมินจิตพิสัย ให้โอกาสนักเรียนได้ประเมินตนเอง และประเมินกลุ่มเพื่อน

2. การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) หมายถึง การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและวิเคราะห์ พฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งกันและกันซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น ตลอดจนร่วมแสดงความคิดเห็น และกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนั้นด้วย

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม มี 4 ระยะ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ ลงมือกระทำกิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกิจกรรมซึ่งต้องอาศัยการแสดงออกทางกายวาทะกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2) การมีส่วนร่วมทางจิตใจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางด้านความรู้สึกละและความสนใจในสิ่งที่กระทำ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหา

3) การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง ได้แก่ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างแนวความคิดร่วมกันค้นหาสิ่งที่ต้องการ การเรียนรู้ร่วมกันพิจารณาและไตร่ตรองร่วมกันตัดสินใจสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ การที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางบวก ด้วยการช่วยเหลือกันและ การรู้จักเป็นผู้นำ ผู้ตาม

2. ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ประสพการณ์การเรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรม จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้กว้างขวาง รู้วิธีเรียน ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและวิธีเรียนร่วมกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

3. ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ แนวคิดที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตนเองซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1) การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2) การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตและเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ

4. ระยะประเมินผล ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ

3. การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การสอนแบบนี้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ร่วมกันทุกคน

การสอนแบบนี้ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด เจตคติที่ดีต่อการเรียน สมรรถภาพในการทำงานร่วมกัน สุขภาพจิตที่ดี และทักษะทางสังคม

แนวการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกเท่ากัน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วย ผู้ที่มีความสามารถในการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เช่นเดียวกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีเป้าหมายการทำงาน ร่วมกัน และช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น โดยสมาชิกแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ การเป็นกำลังใจแก่กันและกัน และต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อม ๆ กับการดูแลเพื่อนทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม และความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคน

องค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบด้วย

1. การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันด้วยอัธยาศัยอันดี
2. การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม
3. การมีความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน
4. การใช้ทักษะระหว่างบุคคล ทักษะการทำงานกลุ่มย่อยอย่างเหมาะสม
5. การมีกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ

1. การจับคู่ ช่วยคิด ช่วยอ่าน ทบทวนบทเรียน ตั้งคำถาม ตอบคำถาม ทำแบบฝึกหัด ตรวจการบ้าน แก้ปัญหา ทำรายงาน และเตรียมสอบ

2. การแบ่งกลุ่มย่อย แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

เทคนิควิธีการเรียนแบบร่วมมือ

1. การเล่าเรื่องรอบวง (Roundrobin) ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เล่าประสบการณ์ความรู้ที่ตนประทับใจให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง
2. มุมสนทนา (Comers) ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนั่งตามมุมหรือ จุดต่าง ๆ ของห้องเรียน และช่วยกันค้นหาคำตอบสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่ยกขึ้นมาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอธิบายเรื่องราวที่ตนศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง
3. คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน ให้นักเรียนจับคู่กันทำงานคนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนหนึ่งทำหน้าที่แก้ปัญหาเสร็จปัญหาที่ 1 แล้วให้เปลี่ยนหน้าที่กันเมื่อเสร็จครบ 2 ปัญหาแล้วให้นำคำตอบมาตรวจสอบกับคำตอบของคู่อื่นในกลุ่ม
4. คู่คิด (Think – pairs Share) ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ นักเรียนแต่ละคนจะต้องคิดคำตอบของตนเอง แล้วนำคำตอบมาอภิปรายกับเพื่อนที่นั่งติดกับตน นำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง
5. ปริศนาความคิด (Jigsaw) ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาที่ครูกำหนดให้โดยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มประจำ ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกัน ตามความเหมาะสมและแต่ละคนที่ศึกษาเนื้อหาเดียวกันจากกลุ่มทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้วหาวิธีอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟัง ผู้เชี่ยวชาญกลับเข้ากลุ่มประจำแล้วเล่าเรื่องที่ตนไปศึกษามาให้เพื่อนฟัง เมื่อทุกคนเล่าเรื่องที่ตนศึกษาจบแล้ว ให้สมาชิกคนหนึ่งสรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนเข้าด้วยกัน ครูทดสอบความเข้าใจและให้การเสริมแรง
6. กลุ่มร่วมมือ (Co-op) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาหรือทำกิจกรรมที่ต่างกัน ทำเสร็จแล้วจึงนำผลงานมาร่วมกันเป็นงานกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพควรอ่านทบทวนและตรวจแก้ไขให้สมบูรณ์ นำผลงานกลุ่มมาเสนอต่อชั้นเรียน
7. การร่วมมือแข่งขัน (Games Tournament) แบ่งผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขัน สมาชิกในกลุ่มทั้ง 2 ต้องมีจำนวนเท่ากัน กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตัดสินโดยไม่ต้องให้คำตอบ กลุ่มแข่งขันแต่ละกลุ่มจะตัวข้อสอบให้เพื่อนของตน เมื่อถึงเวลาแข่งขันผู้ตัดสินอธิบายกติกา และเรียกตัวแทนของกลุ่มแข่งขันออกมาทีละคนหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสม เมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ชนะ

8. ร่วมกันคิด (Numbered Together) ครูถามคำถามให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ จากนั้นครูจึงเรียกให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทุก ๆ กลุ่มตอบคำถาม

บทบาทของครู

1. กำหนดจุดประสงค์ในการเรียน
2. จัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมทั้งด้านขนาดของกลุ่ม ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม ระยะเวลาในการทำงานกลุ่ม
3. อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับงานที่ต้องทำ
4. สังเกตประสิทธิภาพในการทำงานของผู้เรียนและให้ความช่วยเหลือขณะทำงาน
5. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานกลุ่มของกลุ่มตน

บทบาทของผู้เรียน

1. รับรู้เป้าหมายการทำงานของกลุ่มตน และร่วมกันวางแผนกำหนดขั้นตอนกระบวนการในการทำงานกลุ่มให้ชัดเจน
2. เรียนรู้ร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน ใช้ทักษะกระบวนการและความรู้ความสามารถของการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับอย่างเต็มตามศักยภาพเพื่อผลงานของกลุ่ม
3. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอย่างเต็มที่ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนทุกคน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนแบบร่วมมือ

1. ขั้นเตรียม ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 2-6 คน แนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทหน้าที่วัตถุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกันและการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับกลุ่ม
2. ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียนแนะนำเนื้อหาแหล่งข้อมูลและมอบงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันต่อผลงานในกลุ่ม ใช้เทคนิคต่างกันในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

4. **ขั้นตรวจสอบผลงาน** นักเรียนตรวจสอบว่าปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคลอาจต้องทำงานเพิ่มเติมเพื่อซ่อมเสริมสิ่งที่ยังขาดตกบกพร่อง

5. **ขั้นสรุปทบทวนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม** ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปและประเมินผล พิจารณาว่าอะไรเป็น จุดเด่น ของงานและอะไรเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุง เพื่อให้ผลงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนแบบร่วมมือพัฒนา เพื่อแก้โจทย์ปัญหา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นนำ** ครูแจ้งจุดประสงค์ทางการเรียน ทบทวนความรู้เดิมโดยใช้ เกม เพลง
2. **ขั้นสอน** ครูและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาทีละตอน โดยใช้ แผ่นใสที่มีภาพและสีหลากหลาย ใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดและเข้าใจเนื้อหา
3. **ขั้นสรุป** ร่วมกันสรุปความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่เรียน
4. **ขั้นศึกษากลุ่มย่อย** นักเรียนร่วมกันศึกษาจากบัตรงาน ประกอบด้วย บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม รายงานกิจกรรม ผลงานกลุ่ม โดยมีครูคอยให้คำปรึกษา และให้การเสริมแรงอย่างใกล้ชิด
5. **ขั้นฝึกทักษะย่อย** ให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะในชั่วโมง โดยให้ปรึกษากันได้ และครูคอยช่วยเป็นที่ปรึกษาเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5. การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) มาจากทฤษฎี Kurt Levin เป็นนักจิตวิทยา สังคมชาวเยอรมัน และใช้ Group Dynamics หรือพลังกลุ่มจากทฤษฎี Gestalt Theory หรือ Field Theory หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดย่อย กลุ่มขนาดใหญ่ หมายถึง การร่วมมือกันทั้งชั้น กลุ่มขนาดย่อยเป็นกลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มละประมาณ 5 – 8 คน ในขณะที่ทำงานกลุ่มนั้นทุกคนมีอิสระในการทำงานและจะต้องให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ คอยกระตุ้นให้กำลังใจ และช่วยงานกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความรู้และประสบการณ์ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม จากการร่วมมือกันนั้นีผลทำให้แต่ละบุคคลต้องเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การปรับตัวเข้าหากัน กระบวนการนี้จึงช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน

การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ คือ การสอนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข ซึ่งยึดหลักการสอนบางประการเป็นแนวทางในการจัด ดังนี้

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ครูจัด และให้ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม กระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากกลุ่มมากที่สุด ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้นมักจะจดจำได้ดีและมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจาก การบอกเล่าของผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบ ครูจึงพยายามเน้นให้ผู้เรียน ได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการ และวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ครูจึงพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดค้นแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

วิธีการนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก็เพียงแค่จัดเวลาและสถานที่ให้เหมาะสมต่อกิจกรรมที่จะนำมาใช้เท่านั้น แต่ขั้นตอนที่สำคัญอยู่ที่การสร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ขั้นตอนการสร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จะศึกษาและพัฒนา เช่น ต้องการให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ก็จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดง ออกกล้าตัดสินใจ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 นำลักษณะที่วิเคราะห์ได้มาตั้งเป็นวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยแต่ละกิจกรรมมุ่งพัฒนาลักษณะต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์ไว้ในขั้นที่ 1

ขั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ มีดังต่อไปนี้

1. เกม (Games)
2. บทบาทสมมุติ (Role Play)
3. สถานการณ์จำลอง (Simulation)
4. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)
5. กลุ่มย่อย (Small Group)
6. การตั้งคำถาม (Questioning Strategy)
7. การอภิปรายกลุ่ม (Discussion)

เลือกกิจกรรมเหล่านี้มาใช้ในการสอนกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดย ยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงอารมณ์และความรู้สึก ให้ผู้เรียนค้นพบหลักการเรียนรู้ด้วยตนเองและให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้มากที่สุด

ขั้นที่ 4 ชี้นำกิจกรรมกลุ่มไปทดลองใช้กับผู้เรียน กิจกรรมขั้นนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลว่ากิจกรรมนั้นเหมาะสมกับผู้เรียน และบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล ช่วยให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมนี้บรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

6. การสอนแบบซินดิเคต

การสอนแบบซินดิเคต (Syndecate) หมายถึง การสอนที่จัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อศึกษากรณีตัวอย่างร่วมกัน มีการอภิปรายคำถามที่ตั้งไว้ในปัจจุบัน แล้วตอบคำถามหาข้อสรุป ครูเตรียมเอกสารค้นคว้าให้หรือแนะนำเอกสารที่นักเรียนจะค้นคว้า แล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนรายงานเพื่ออภิปรายปัญหาพร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบซินดิเคต

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูแจกแผ่นเกมหรือกรณีตัวอย่างให้นักเรียนทุกคนใช้เวลา 1 นาที ครูและนักเรียนซักถามถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เรียน

2. ขั้นตอนกิจกรรม

- 1) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 – 7 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม
- 2) ให้เลขานุการกลุ่มมารับชุดการเรียนการสอน
- 3) แต่ละกลุ่มประชุมวางแผนและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- 4) ให้ทุกกลุ่มดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ปรีक्षाและอภิปรายในกลุ่มของตน
- 5) แต่ละกลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นสำคัญ ๆ ตามบัตรงาน และเขียนรายงานกลุ่ม
- 6) ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มรายงานหน้าชั้น
- 7) เปิดโอกาสให้กลุ่มอื่นซักถามและเสนอความคิดเห็น
- 8) ครูสรุป ให้คำแนะนำ และอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่นักเรียนไม่ได้กล่าวถึง และแก้ไขในจุดบกพร่อง
- 9) ให้นักเรียนจดบันทึกความรู้เพิ่มเติมในสมุดของนักเรียน

7. การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหรือการให้ผู้เรียนช่วยสอนกันเองนี้เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ทางด้านวิชาการด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย วิธีการให้ผู้เรียนสอนกันเองนี้ได้มีการพัฒนาและนำรูปแบบมาใช้ในรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามจุดมุ่งหมาย และวิธีการของครู โดยมุ่งเน้นเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนช้า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาในด้านความประพฤติและปัญหาอื่น ๆ โดยมีความเชื่อว่าวิธีการให้ผู้เรียนสอนกันเองนี้ ผู้เรียนจะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ ได้จากกันและกัน และการเรียนรู้เช่นนี้ทำให้ผู้ที่เรียนช้าเกิดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากภาษาที่ผู้เรียนใช้พูดสื่อสารกันนั้นสามารถสื่อความหมายระหว่างกันและกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเพื่อนนักเรียนมีวัยเดียวกัน จึงช่วยถ่ายทอดสิ่งที่เขาเรียนรู้มาให้เพื่อน ๆ ฟังด้วยภาษาและรูปแบบของเขาเอง ซึ่งจะทำให้เข้าใจในความรู้ที่นั้นอย่างแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เพราะว่าการพูดหรือการอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะทำให้ผู้พูดเข้าใจและมองเห็นอย่างชัดเจนว่าความคิดรวบยอด (Concept) ของเรื่องนั้น ๆ คืออะไร และในส่วนของผู้เรียนซึ่งรับฟังจากเพื่อนก็ได้รับประโยชน์ด้วย เนื่องจากเขาได้รับความสนใจ เป็นพิเศษจากเพื่อนผู้สอนซึ่งเข้าใจ

ปัญหาของตน เพราะลักษณะของปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกันกับปัญหาที่ผู้สอนเคยประสบมาแล้ว นอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้และเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นกว่าการรับฟังจากครู เนื่องจากภาษาที่ใช้อยู่ในระดับเดียวกัน และยังรู้สึกเป็นอิสระ สบายใจ ที่จะรับรู้และซักถามปัญหา ข้อสงสัยต่าง ๆ ในการเรียนจากเพื่อนด้วยตนเอง มากกว่าที่จะได้ถามจากครูเพราะไม่ต้องเกรงว่า จะเป็นที่ตลกขบขันหรือดูถูกของใคร ทั้งนี้เป็นเพราะสัมพันธภาพของผู้เรียนทั้งสองฝ่าย ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการเรียนการสอนนั่นเอง

วิธีการให้ผู้เรียนช่วยเหลือหรือสอนกันเองนี้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

แบบที่ 1 การให้เด็กเก่งสอนเด็กอ่อน

แบบที่ 2 การให้เด็กชั้นสูงกว่าสอนเด็กชั้นต่ำกว่า

วิธีการสอนทั้ง 2 แบบนี้ สามารถจัดกลุ่มผู้สอนกับผู้เรียนเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้ ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

8. การสอนแบบสเตด (STAD)

การสอนแบบสเตด หรือ Student Team Achievement Divisions (STAD) หมายถึง วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่จะต้องมีเป้าหมายของกลุ่มและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ส่วนหลักการของการเรียนแบบร่วมมือนั้น กำหนดให้ใช้เวลาในชั้นเรียนมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มประมาณ 4 – 5 คน โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความสามารถแตกต่างกัน และเทคนิคนี้ต้องใช้ในการเสริมแรง เช่น รางวัล คำชมเชย เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน

การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบสเตด หมายถึง การนำกิจกรรมการเรียนแบบสเตดเข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตามแนวการสอนตามคู่มือของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) โดยจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน และให้มีจำนวนนักเรียนที่มีระดับความสามารถ สูง ปานกลาง ต่ำ เป็นอัตราส่วน 1 : 2 : 1 หลังจากนั้นจึงทำการสอนตามลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ STAD

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อดูความรู้พื้นฐานของนักเรียน
2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน เลือกประธาน และ

เลขานุการกลุ่ม

3. ให้เลขานุการกลุ่มมารับปัญหาหนังสือ และเอกสารที่จะต้องค้นคว้า

ภายในกลุ่มของตน

4. ทุกกลุ่มประชุมวางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติงานตามที่ครูมอบหมายมาพร้อมกับปัญหาหรือกรณีตัวอย่าง
5. นักเรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสาร พร้อมกับใช้ประสบการณ์ของตัวเองเป็นส่วนประกอบ
6. ประชุมปรึกษาหารือและอภิปรายภายในกลุ่มของตนเอง
7. แต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลและเขียนเป็นรายงานกลุ่มแล้วแจกกลุ่มต่าง ๆ
8. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น
9. ให้กลุ่มอื่น ๆ ชักถามข้อข้องใจ
10. ครูอธิบายเพิ่มเติมในกรณีที่เป็นประเด็นสำคัญยังไม่ได้พูดถึงจากกลุ่มต่าง ๆ แล้วครูสรุป
11. นักเรียนบันทึกความรู้เพิ่มเติมที่ได้รับจากการเรียนลงในสมุด

9. CIPPA - Story Model ทางเลือกใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนชิปปาสตอรี (CIPPA - Story Model) พัฒนาขึ้นโดย ผศ.ดร.ชนาธิป พรกุล แห่งคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสวนคูสิต การจัดการเรียนการสอนนี้มาจากการผสมผสานแนวคิดและหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ CIPPA Model, Storyline Approach และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

อาจารย์ชนาธิปให้เหตุผลว่า ที่นำแนวความคิดนี้มาผสมผสานกัน เนื่องจากเล็งเห็นว่าทั้งหมดลักษณะร่วมบางประการที่สอดคล้องต้องกันนั้น คือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกันเพียงจุดเน้นของทฤษฎี ซึ่งหากได้มีการนำจุดเด่นของแต่ละแนวทางมาผนวกเข้าด้วยกัน น่าจะเป็นการเสริมให้การเรียนการสอนรูปแบบใหม่นี้มีจุดเน้นที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำว่า CIPPA ตัวแรกอันเป็นที่มาส่วนหนึ่งของชื่อการจัดการเรียนการสอนแบบชิปปาสตอรี (CIPPA - Story Model) มาจากคำว่า CIPPA Model หรือหลักการเรียนการสอนชิปปา ซึ่งคิดค้นขึ้นโดย รศ. ดร.กิสนา เขมมณี มีหลักการประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญได้แก่

Construct หรือการสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

Interaction หรือการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน เพื่อน สื่อ สิ่งแวดล้อมรอบตัว

Physical Participation หรือการมีส่วนร่วมทางกาย หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ

Process Learning หรือการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

Application หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์ต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม CIPPA Model นี้เป็นเพียงหลักการที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยไม่มีรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง ประจวบเหมาะที่อาจารย์ชานาธิป มีโอกาสเข้าอบรมการสอนแบบสตอรีไลน์ (Storyline Approach) กับเจ้าของทฤษฎี คือ สตีฟ เบลล์ (Steve Bell) แห่งมหาวิทยาลัย Strathclyde วิทยาเขต Jordanhill ประเทศสกอตแลนด์ และเห็นว่ารูปแบบการสอนดังกล่าวมีเอกลักษณ์นั้นคือ มีลักษณะบูรณาการทั้งเนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการสร้างเรื่องที่มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ฉาก ตัวละคร วิถีชีวิต และปัญหา มีการกำหนดเส้นทางเดินโดยใช้คำถามนำ (Key Question) ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและสามารถนำเอาประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาปรับใช้ในการเรียนของคนได้ อาจารย์ชานาธิปจึงมีความคิดที่จะนำเอารูปแบบวิธีการสอนของสตอรีไลน์ มาผนวกเข้ากับหลักการจัดการเรียนการสอนชิปปา อันเป็นที่มาของชื่อ จัดการเรียนการสอนใหม่นี้ คือ CIPPA - Story Model

ขณะเดียวกันได้ตระหนักในความสำคัญของกระบวนการคิด หลักการสุดท้ายที่อาจารย์ชานาธิป พรกุล นำมาผสมผสานกับสองรูปแบบข้างต้น กระทั่งกลายเป็นการจัดการเรียนการสอนชิปปาสตอรีไลน์ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) โดย รศ.ดร.ทศนา แคมมณี และคณะ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้สอนทักษะการคิด ลักษณะการคิด และกระบวนการคิด

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบชิปปาสตอรีไลน์ ใช้หลักการเรียนการสอนแบบชิปปาผนวกเข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด โดยใช้รูปแบบสตอรีไลน์นั่นเอง

จากตัวอย่างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม 9 วิธี สรุปได้ว่า

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มผู้เรียนจะรวมกลุ่ม เกณฑ์การรวมกลุ่มอาจแบ่งตาม ลักษณะความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์ที่คล้ายกัน หรือ ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

ขั้นที่ 2 ระดมความคิด ผู้เรียนจะระดมความคิดร่วมกันเพื่อร่วม ตัดสินใจในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 3 สรุปความคิดเห็นของกลุ่ม ผู้เรียนจะร่วมกันสรุปผล การระดมความคิดบนหลักฐานและเหตุผล

ขั้นที่ 4 ประเมินผล ผู้เรียนนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองกับกลุ่ม ใหญ่ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของคนกับกลุ่มใหญ่

2. บทบาทของผู้สอน

การจัดกิจกรรมตามรูปแบบนี้ใช้หลักให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม ค้นพบด้วยตนเอง บทบาทของครูผู้สอน คือ การช่วยจัดกลุ่มใช้หลัก การระดมสมอง ช่วยสรุปประเด็นปัญหาที่กลุ่มเกรงใจให้ชัดเจน และเป็นผู้อำนวยความสะดวก ได้แก่ การจัดเวลา สถานที่ที่เหมาะสมกับกิจกรรม

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นแบบประชาธิปไตย โดยให้ ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำงานร่วมกัน รู้สิทธิหน้าที่ของตนของกลุ่มให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน

4. สิ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรม

สิ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรม ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สภาพห้อง แสง เสียง และสภาพของสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสื่อที่ นำมาประกอบการจัดกิจกรรม ซึ่งมีทั้ง วัสดุ (ภาพนิ่ง ภาพพลิก แผนภูมิ) อุปกรณ์ (เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแถบบันทึกภาพ) และสื่อวิธีการ (เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การอภิปราย)

2.5.3 รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม

รูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยมเสนอไว้เพื่อเป็นตัวอย่าง ในที่นี้ จำนวน 7 วิธี ได้แก่

1. การใช้สถานการณ์จำลอง
2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง
3. การปรับพฤติกรรม
4. การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
5. การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ
6. การสอนแบบนาฏการ
7. การแสดงบทบาทสมมุติ

มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้สถานการณ์จำลอง

การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การเรียนการสอนที่อาศัยสถานการณ์ ที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาในบทเรียนหรือการจำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ ในชั้นเรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละคาบ ๆ ละ 1 สถานการณ์ และสถานการณ์นั้น จะต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียนแล้วให้ นักเรียนเข้าร่วมสถานการณ์นั้น ๆ ตามบทบาทความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ครูมอบหมายให้นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสถานการณ์ตามที่ได้รับรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

1. การสำรวจวิเคราะห์ ขั้นนี้เป็นการศึกษาและสำรวจจุดประสงค์การเรียนรู้ สถานการณ์ประเภทต่าง ๆ ขอบเขตเนื้อหาวิชาแล้ววิเคราะห์ดูว่าสถานการณ์ชนิดใดที่ให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด
2. กำหนดจุดประสงค์ เป็นการกำหนดว่าต้องการให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรบ้างเมื่อเรียนรู้สถานการณ์แล้ว
3. การคัดเลือกสถานการณ์ พิจารณาเลือกสถานการณ์ที่เป็นจริงและสอดคล้อง กับจุดประสงค์มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการสอนในชั้นเรียน โดยสถานการณ์นั้น ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการมากที่สุด
4. กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง การกำหนดโครงสร้างนี้ ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคนเตรียมข้อมูล เนื้อหา กำหนดสถานการณ์ที่เหมือนจริงในสังคม ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหา จากสถานการณ์และสรุปอภิปราย

5. การสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์ ดำเนินการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง ฯลฯ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด และกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนการทำงานหรือการแสดงตามลำดับเหตุการณ์

6. การทดลองใช้ นำสถานการณ์จำลองที่สร้างเสร็จไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่นก่อน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องของวิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อการเรียนและเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรปรับปรุงแก้ไขในจุดใดบ้าง เพื่อให้สถานการณ์จำลองสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้มากที่สุด

2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง

การทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification : V.C.) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามแนวค่านิยมของคน โดยมุ่งเน้นให้บุคคลได้เกิดกระบวนการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ภายหลังจากที่ได้รับฟังเหตุการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ จากกลุ่มเพื่อประกอบการตัดสินใจ

ขั้นตอนของการทำค่านิยมให้กระจ่าง มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม จริยธรรมจากกรณีตัวอย่าง ภาพ เกม นิทาน การแสดงบทบาทสมมติหรืออื่น ๆ
2. ให้คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง
3. ให้ร่วมกันคิดหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มย่อย 4 – 5 คน
4. ให้ร่วมกันคิดหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มใหญ่
5. ร่วมกันสร้างข้อตกลง กติกา หรือกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของ

นักเรียนทุกคน

3. การปรับพฤติกรรม

การสอนแบบนี้เป็นการนำหลักพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนการสอน มีดังนี้

- ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน (Base - line) ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
- ระยะที่ 2 ครูประกาศระเบียบของชั้นเรียน (Rule)
- ระยะที่ 3 ครูให้การเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

4. การสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การสอนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียนอาศัษแนวคิด จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการทำค่านิยมให้กระจ่าง ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มาผสมผสานกัน โดยใช้หลักการพัฒนาพฤติกรรมที่คำนึงถึงการจัดเงื่อนไขหรือสถานการณ์ และผลกรรมที่ได้รับให้เหมาะสมกับนักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ระยะมีรายละเอียดดังนี้

ระยะแรก : ครูจัดประสบการณ์ควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก

1. ให้นักเรียนทำกิจกรรมสร้างความตระหนัก
2. นักเรียนแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเป็นรายบุคคล
3. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
4. นักเรียนร่วมกันกำหนดข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ควรกระทำ
5. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อตกลงและวางเกณฑ์ของพฤติกรรม

ที่พึงประสงค์ของชั้นเรียนร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การให้ตัวแบบ

1. ครูจัดตัวแบบให้นักเรียนสังเกต
2. ครูชี้แนะให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับ

ผลกรรม

3. ครูให้การเสริมแรงตัวแบบเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์
4. ครูให้การเสริมแรงนักเรียนเมื่อแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ

ขั้นที่ 3 การปรับพฤติกรรม

1. ครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้าง
2. ครูกำหนดผลกรรม
3. ครูวางเงื่อนไขการให้ผลกรรม
4. ครูให้การเสริมแรงหรือผลกรรมเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรม

ที่พึงประสงค์

5. ครูระงับการเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมคงที่

ระยะหลัง : ครูให้นักเรียนควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเอง

1. นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตน
2. นักเรียนบันทึกพฤติกรรมของตน
3. นักเรียนเสริมแรงตนเอง
4. นักเรียนประเมินตนเอง

5. การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ

การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ อาศัยแนวคิด ทฤษฎีของการพัฒนา ศักยภาพโดยรวมของนักเรียนใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ ทักษะพื้นฐานจำเป็นต่อการเรียนรู้ ในอนาคต ประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะ การสื่อสาร ทักษะพื้นฐานที่ จำเป็นต่อการทำงานประกอบด้วย ทักษะการจัดการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยัน อดทน ประหยัดอดออม และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมประกอบด้วย การควบคุม ตนเองได้ ความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนาแนวคิด ของการพัฒนาได้กำหนดบทบาทของครูให้ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน โดย ชี้นักเรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนของการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการสอน

1. สํารวจศักยภาพของนักเรียน
2. วิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาที่สอน
3. วางแผนและออกแบบการสอน

1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาและการพัฒนา ศักยภาพ

2) วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด

3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาที่สอน

4) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนสอน

ระหว่างสอน และหลังสอน

5) จัดเตรียมสื่อและเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ตามที่

ระบุในแผน

ขั้นที่ 2 การสอน

1. วัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนสอน
2. แจกจุดประสงค์การเรียนรู้
3. จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้
4. ให้การเสริมแรงนักเรียนตามความเหมาะสมและกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
5. สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างดำเนินกิจกรรม
6. บันทึกปัญหาที่พบและผลการจัดกิจกรรมท้ายแผน เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 การวัดและประเมินผล

1. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังสอน
2. สรุปผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้พร้อมข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนา

1. นำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการปรับปรุงแผนการสอนให้สมบูรณ์

ยิ่งขึ้น

2. นำแผนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในการสอนครั้งต่อไป

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแต่ละด้านมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทักษะการเรียนรู้ ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย
  - 1) สร้างความตระหนัก
  - 2) ให้ความรู้วิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แต่ละทักษะย่อย
  - 3) ฝึกทักษะ
  - 4) ให้ผลย้อนกลับทันที
  - 5) ฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง
2. ทักษะการคิด ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย
  - 1) กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้
  - 2) เสนอข้อมูลใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนคิด
  - 3) ใช้กระบวนการสร้างความเข้าใจ โดยที่นักเรียนต้องตั้งคำถาม

กับตัวเอง สังเกต ใคร่ตรง อภิปรายรับฟังข้อโต้แย้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์แล้วจึงลงข้อสรุป

3. ทักษะการสื่อสาร ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

- 1) แจงจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2) นำเสนอข้อมูล
- 3) ฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อย
- 4) ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง
- 5) สรุปข้อมูลที่ได้รับ
- 6) ประเมินคุณลักษณะการสื่อสารของตนเอง

4. ทักษะการจัดการ ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

- 1) กำหนดปัญหาความต้องการและจำเป็น
- 2) พิจารณาทางเลือกและทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด
- 3) วางแผนจัดทำแผนดำเนินงาน
- 4) ดำเนินการตามแผน
- 5) ประเมินสรุปผลการดำเนินงาน
- 6) ใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงาน

5. การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

- 1) สร้างเจตคติทางบวกในการทำงานร่วมกัน
- 2) ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน
- 3) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกลุ่มทุกขั้นตอน

เต็มศักยภาพของตน

- 4) เรียนรู้วิธีสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน
- 5) นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม ขั้นตอนการพัฒนาประกอบด้วย

- 1) ใช้การสอนสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมไปในขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม
- 2) ครูต้องเป็นแบบปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติให้ ข้อมูลย้อนกลับทันทีที่พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามที่สอน เพื่อให้ นักเรียนแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

7. การควบคุมตนเองได้ ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

- 1) ให้นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย
- 2) กำหนดเงื่อนไขเสริมแรง
- 3) ให้นักเรียนสังเกต และบันทึกพฤติกรรมตนเอง
- 4) ให้นักเรียนประเมินตนเองจากข้อมูลที่บันทึก
- 5) ให้การเสริมแรงตนเองตามเงื่อนไขที่กำหนด

8. ความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

- 1) ให้นักเรียนรู้ความหมาย ความสำคัญประโยชน์และวิธีการปฏิบัติตน
- 2) ให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความกระข่าง
- 3) ปลูกฝังและสร้างเสริมให้ควบคุมตนเองประพฤติปฏิบัติจนเป็น

กิจนิสัย

9. การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา ขั้นตอนการพัฒนา

ประกอบด้วย

- 1) การใช้ประสบการณ์เดิมของนักเรียน
- 2) การสะท้อนความคิดและอภิปรายในกลุ่ม
- 3) ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่า
- 4) การสร้างนิสัยที่ถาวร

6. การสอนแบบนาฏการ

การสอนแบบนาฏการ หมายถึง การแสดงต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อถ่ายทอดความหมาย หรือสื่อความหมายให้ผู้ดูเข้าใจ โดยใช้ท่าทางต่าง ๆ ตามธรรมชาติตามประสบการณ์ที่มีอยู่หรือ อาจสร้างขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และสภาพการณ์ ในการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจและความสนุกสนาน จัดว่าเป็นการแสดงที่ใช้ทักษะทางภาษา และทักษะทางความคิด

ประเภทของนาฏการ ๆ แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. การแสดงบทบาท หมายถึง การแสดงที่ไม่มีการซ้อมหรือการเตรียมตัวล่วงหน้าใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที สมมุติสถานการณ์ให้ผู้แสดง แสดงบทบาทไปตาม ลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง

2. ละครใบ้และภาพหุ่นชีวิต ละครใบ้ คือ การแสดงท่าทางโดยไม่ใช้คำพูดเลย และต้องแสดงให้ผู้ดูรู้เรื่อง ส่วนภาพหุ่นชีวิต คือ การแสดงให้ผู้แสดงอยู่นิ่ง ๆ ในท่าทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมโดยไม่มีการพูดหรือเคลื่อนไหวใด ๆ

3. การแสดงกลางแปลง การแสดงนี้จะต้องใช้คนจำนวนมาก และแสดงนอกอาคารเพื่อถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ

4. การแสดงละคร คือ การนำเรื่องราวในบทเรียนมาแสดงเป็นละคร ประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะให้นักเรียนแสดงหรือเป็นการจัดไปชมละครก็ได้ การแสดงละครเป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ อุปนิสัยและวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี

5. หุ่น ได้แก่ หุ่นกระบอก หุ่นชัก หุ่นสวมมือ หุ่นนิ้วมือ และหุ่นเสียบไม้ ซึ่งผู้แสดงจะใช้มือหรือนิ้วในการชักเพื่อให้หุ่นเคลื่อนไหว ส่วนต่าง ๆ ไปตามบทบาทของเรื่อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนาฏการ มีดังนี้

1. ขั้นนำ

- 1) ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียงหรือดูรูปภาพ
- 2) ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับ

2. ขั้นสอน มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) เตรียมการ
- 2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย
- 3) ครูชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงบทบาท
- 4) ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนกันในการเตรียมบทบาท

และแบ่งหน้าที่

5) การแสดง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาแสดงโดยใช้เวลาประมาณกลุ่มละ 7-8 นาที ระหว่างที่แสดงให้กลุ่มอื่น ๆ สังเกต การแสดง พร้อมทั้งจดบันทึกส่วนดี และข้อที่บกพร่องที่เกิดขึ้น ทั้งที่เกี่ยวกับเนื้อหาและการแสดง

3. ขั้นอภิปรายและสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาและในด้านการแสดง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขต่อไป

4. ขั้นประเมินผล ทำได้ดังนี้

- 1) สังเกตจากการปรึกษาหรือวางแผนร่วม
- 2) สังเกตจากการแสดง
- 3) สังเกตจากการสนทนาซักถามในระหว่างการสอน

7. การแสดงบทบาทสมมุติ

การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด และเข้าใจคนอื่น โดยการให้นักเรียนแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเอง การสมมุติบทบาทและจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ จากสภาพการณ์ที่สมมุติขึ้นภายหลัง การแสดงจะต้องมีการสรุปผลของบุคคลที่นักเรียนสวมบทบาทนั้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ
- 2) กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมุติ

2. ขั้นแสดง

- 1) การอ่านเรื่อง เริ่มจากที่ครูเล่าเรื่องหรือสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนและติดตามเรื่องโดยอาจใช้สื่อ เช่น รูปภาพที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เป็นสื่อในการอธิบายเรื่องราว
- 2) การเลือกตัวผู้แสดง ครูอาจให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 5 – 6 คน และให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับสลากกำหนดบทบาทที่ครูเตรียมไว้
- 3) การจัดฉากแสดง
- 4) การเตรียมผู้สังเกตการณ์
- 5) การเตรียมพร้อมก่อนแสดง
- 6) การแสดง หลังจากนักเรียนในกลุ่มทำความเข้าใจกับบทบาทที่กลุ่มตนได้รับแล้วก็ให้แต่ละคนออกมาแสดงตามลำดับเนื้อเรื่อง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เป็นการอภิปรายร่วมกันโดยใช้เหตุผลตรงไปตรงมาเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก

4. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา ขั้นนี้ช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นว่าการเรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้นักเรียนสามารถหาข้อสรุป หรือแนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี และให้นักเรียนบันทึกลงสมุดแบบฝึกหัดไว้เป็นรายบุคคล

กล่าวโดยสรุป สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ครูสามารถคิดค้นและแสวงหาวิธีการนวัตกรรม มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด ก็จะทำให้ผู้เรียน เกิดคุณลักษณะที่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องศึกษา ค้นคว้า ปรับปรุงรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างค่อเนื่อง และมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลอย่างจริงจัง

2.6 ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2542

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 12 - 14) กล่าวว่า ได้มี นักวิชาการการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่ายได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ลักษณะของผู้เรียนและลักษณะกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สรุปได้ดังนี้

2.6.1 ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์

1. เป็นคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล ซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละรักษาสิ่งแวดล้อม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
2. คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบตัว หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น นอกจากนี้กรมวิชาการ (2543 : 6) ได้ให้ความหมายของคนเก่งว่า เป็นบุคคลที่มีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งหรือ รอบด้านหรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านและควรจะเก่งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. คนที่มีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ พ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

2.6.2 คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายพัฒนาครูเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้กรมวิชาการเป็นแกนกลางประสานความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำเกณฑ์ คุณลักษณะของครูแกนนำ เพื่อพัฒนาเป็นครูต้นแบบ เป็นแกนกลางที่แต่ละหน่วยงานสามารถนำไปปรับแก้ไขให้สอดคล้องกับหน่วยงานของตน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูสามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อให้ครูได้รับสิทธิประโยชน์และความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

คุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย

1. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว

- มีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- รักและเมตตาศิษย์
- รักและศรัทธาในวิชาชีพครู
- มีบุคลิกภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์

- อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ทักษะค่านิยมและนิสัยที่

ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์

- มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่าง สร้างสรรค์
- มีความสามารถในการให้คำปรึกษาในด้านการเรียนและชีวิต
- ศึกษาค้นคว้า และสามารถหาข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง

อย่างต่อเนื่องและทันเหตุการณ์

2. ด้านศักยภาพในการจัดการเรียนรู้

- มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรทั้งเนื้อหาสาระ ธรรมชาติวิชา และ

ธรรมชาติของผู้เรียน

- มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลถาวรแก่ศิษย์
- พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
- มีความสามารถในการเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- มีความสามารถในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง
- มีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการพัฒนาเพื่อนครู

- ศรัทธาที่จะเข้ามาเป็นครูแกนนำ
- เต็มใจให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านแก่เพื่อนครู
- จัดเวลาและกิจกรรมนิเทศเครือข่ายครูในลักษณะกัลยาณมิตรนิเทศได้

อย่างเหมาะสม

มนตรี จุฬาวังนพล (2541 : 17) ศึกษาผลกระทบต่อครูและวิชาชีพครูจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรฐานการศึกษา พบว่า

1. ผลกระทบจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

- 1) ครูต้องเป็นตัวอย่างของผู้ที่ได้รับการศึกษา (มาตรา 6,7)
- 2) ครูต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 6,25,30)
- 3) ครูต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู (มาตรา 9 ,4)
- 4) ครูต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ (มาตรา 10)
- 5) ครูต้องมีความสามารถในการสอนผู้เรียนหลายประเภท (มาตรา 10)
- 6) ครูต้องปฏิบัติงานได้สามระบบ (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) (มาตรา 15)
- 7) ครูต้องปฏิบัติงานได้ในสถานศึกษาต่าง ๆ (มาตรา 18)
- 8) ครูส่วนหนึ่งต้องจัดการอาชีวศึกษา โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ (มาตรา 2)
- 9) ครูต้องจัดการศึกษาโดยถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22)
- 10) ครูต้องจัดให้มีการเรียนรู้ทักษะต่าง (มาตรา 23)
- 11) ครูต้องจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (มาตรา 24)
- 12) ครูต้องสามารถประเมินผู้เรียน (มาตรา 26)
- 13) ครูต้องสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 27)
- 14) ครูต้องช่วยให้ชุมชนได้มีการเรียนรู้ (มาตรา 29)
- 15) ครูต้องมีคุณภาพและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (มาตรา 52, 53)
- 16) ครูจะได้รับเงินเดือนค่าตอบแทนที่เหมาะสม (มาตรา 55)
- 17) ครูจะได้รับการพัฒนาและเชิดชูเกียรติ (มาตรา 52, 55)

2. ผลกระทบจากมาตรฐานการศึกษา

- 1) ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีมาตรฐานด้านผู้เรียน (มาตรา 1 - 12)
- 2) ครูต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานด้านกระบวนการ (มาตรา 13 - 18)
- 3) ครูต้องมีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานด้านปัจจัย (มาตรา 21- 24)
กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ จะเห็นได้จากทุกฝ่ายมอบความไว้วางใจมอบภารกิจที่สำคัญให้แก่ครู โดยมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ เพื่อผลสืบเนื่องถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ต่อไป

3. ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กรมวิชาการ (2543 : 7) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมอันเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ และเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2543 : 9) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งคำว่าพฤติกรรม รวมถึงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้และพฤติกรรมภายในที่มองไม่เห็น และการเปลี่ยนแปลงนี้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และทักษะการปฏิบัติ

การเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยมีครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมประสบการณ์ให้ด้วยการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็น ครู หนังสือ เอกสาร ตำรา หรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ คือ กระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันท่วงที เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางเป็นกระบวนการที่มีแหล่งเรียนรู้หลากหลาย น่าสนใจเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียนครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดบรรยากาศการเรียนรู้และมุ่งประโยชน์ให้ผู้เรียนเป็น คนดี เก่ง และมีความสุข

3. บทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนการสอน

การปฏิรูปการเรียนรู้อาจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพ การเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่าง ๆ และสื่อมวลชน จะต้องประสานความร่วมมือกันตามบทบาทภาระหน้าที่ที่พึงกระทำ ดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของผู้บริหารในการนำครูผู้สอนด้านปฏิรูปการเรียนการสอน

การปฏิรูปการเรียนการสอนทุกระดับ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพและมีความสุข โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสาระการเรียนรู้ บูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับระดับการศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ ให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

ทิศนา ขแมมณี (2542 : 30) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา คือให้มีความสามารถทางด้านความคิด การแสวงหาความรู้และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และมีคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเป็นแบบที่ดีแล้ว ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรที่สำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวทางในด้านปฏิรูปการเรียนการสอน ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีบทบาท ดังนี้

1. กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญโรงเรียนมีแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วย แนวทางการจัดการศึกษา
2. ปรับปรุงการบริหารจัดการให้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีภาพในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำการวิจัยในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในห้องเพื่อนครู การทำงานเป็นทีมฝึกกำลังระหว่างกลุ่มวิชา พัฒนาผลการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตร
3. พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด สามารถ " ไซ้โลก " เป็นห้องเรียน
4. จัดให้มีระบบนิเทศภายในช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ใช้ เป็นผู้ปฏิบัติให้เพียงพอ ส่งเสริมการใช้สื่ออุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผล และรายงานความคืบหน้าอย่างเป็นระบบ

6. ติดตามความก้าวหน้าผลการเรียนของนักเรียน ผลการปฏิบัติงานของครู ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน การพูดคุย และสอบถามผู้ปกครอง ติดต่อผู้ปกครองและชุมชน จัดให้มีการรายงานการปฏิบัติงานของโรงเรียน การรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ให้ผู้ปกครองและกรรมการโรงเรียน มีส่วนรับรู้อย่างต่อเนื่องทุกชั้นตอน

3.2 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บทบาทของครูกับการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่ยืนอยู่หน้าชั้นเรียนตลอดกาลพร้อมกับ "มือซ้ายถือหนังสือมือขวาถือชอล์ก ถ้าไม่เขียนตามคำบอกก็ให้ลอกบนกระดาน....." มาเป็น

1. ผู้จัดการ (Manger) เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมแบ่งกลุ่ม หรือจับคู่หรือเป็นผู้มอบหมายงาน หน้าที่ความรับผิดชอบแก่นักเรียน ทุกคนจัดการให้ทุกคนทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของตน
2. ผู้ร่วมทำกิจกรรม (An Action Participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง ๆ พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัว ช่วยนักเรียนขณะทำกิจกรรม
3. ผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิชาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ ตัวอย่างเช่น คำศัพท์ ไวยากรณ์ การให้ข้อมูล หรือความรู้ในขณะที่นักเรียนต้องการที่จะช่วยทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
4. ผู้สนับสนุนและแรงเสริม (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์ หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม หรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

3.2.5 ผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่นักเรียนผลิตขึ้นมาก่อนที่จะส่งต่อไปให้นักเรียนคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความถูกต้องของคำศัพท์ ไวยากรณ์ การแก้คำผิด อาจจะทำได้ทั้งก่อนกิจกรรม หรือบางกิจกรรมอาจจะแก้ที่หลังได้ แต่ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดก็ตาม จุดประสงค์หลักของการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การทำให้ช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนแคบลง เพราะการเรียนการสอนเกิดขึ้นทั้งสองด้าน

3.3 บทบาทของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนา นักเรียน โรงเรียน โดยการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ เป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน และมีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบต่อคุณภาพผู้เรียน และคุณลักษณะของผู้เรียนที่ชุมชนต้องการ ดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ควรดำเนินการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย คุณภาพผู้เรียน และคุณลักษณะของผู้เรียนที่ชุมชนต้องการ
2. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เห็นคุณค่าของการศึกษา และ ความสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน ความรับผิดชอบของผู้ปกครองในการร่วมมือพัฒนา บุตรหลานของตนเอง ให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ
3. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อม มีกำลังความสามารถ มีกำลังทรัพย์ เข้าสนับสนุน การพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพและความสนใจ
4. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนรับผิดชอบในผลผลิตและผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปการศึกษาจะประสบผลสำเร็จเพียงใดต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล จึงจะทำให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี ทุกคน ทุกฝ่าย ที่มีส่วนได้เสียในสังคมจะต้องร่วมมือกันรับผิดชอบในการปฏิรูป การศึกษาในครั้งนี้

4. แนวความคิดของเดมมิ่ง (Deming)

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2544 : 168 - 169) ได้นำเสนอหลักการปฏิบัติการสร้างกลุ่มสร้างคุณภาพจะนำหลักวงล้อของเดมมิ่ง (Deming Cycle) เข้ามาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ซึ่งหลักวงล้อของเดมมิ่งจะประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการที่กลุ่มสร้างคุณภาพจะต้องปฏิบัติ คือ

1. การวางแผน (Plan : P)
2. การปฏิบัติ (Do : D)
3. การตรวจสอบ (Check : C)
4. การปรับปรุงแก้ไข (Action : A)

หลักวงล้อเดมมิ่ง เป็นหลักที่เสริมการปฏิบัติกลุ่มสร้างคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่ากิจกรรมใด ถ้าต้องการให้บรรลุถึงความสำเร็จและความสามารถดำเนินกิจกรรมนั้นให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนบรรลุบรรจบวงจร โดยเริ่มจากการวางแผน (P) ที่ดีปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ (D) ตรวจสอบติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย (C) และปรับปรุงแก้ไขงานที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (A) สำหรับการนำหลักวงล้อของเดมมิ่ง ในการสร้างกลุ่มสร้างคุณภาพ จะอยู่ในขั้นของการจัดตั้งกลุ่มสร้างกลุ่มคุณภาพ แล้วจึงนำหลักวงล้อของเดมมิ่งเข้ามาใช้ในการปฏิบัติกับกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างกลุ่มคุณภาพ ดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มสร้างคุณภาพ กลุ่มสร้างคุณภาพจะเกิดขึ้นได้สิ่งสำคัญคือ จะต้องมีการสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติกลุ่มสร้างคุณภาพด้วยการจัดอบรมปูพื้นฐานความคิด พื้นฐานในหลักการปฏิบัติกลุ่มสร้างคุณภาพและขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างคุณภาพ ซึ่งให้เห็นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกลุ่มสร้างคุณภาพ เมื่อพนักงานตลอดจนผู้บริหารเกิดความศรัทธามองเห็นประโยชน์ของกิจกรรมการสร้างคุณภาพ แล้วประกาศนโยบายกิจกรรมการสร้างคุณภาพให้ทราบโดยสมัครใจสร้างคำขวัญและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นพนักงานให้เกิดความคิดในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจะจดทะเบียนกลุ่มสร้างคุณภาพ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในกลุ่มสร้างคุณภาพ เมื่อจัดตั้งกลุ่มสร้างคุณภาพได้แล้ว ผู้นำกลุ่มสร้างคุณภาพ และผู้ประสานงานจะต้องแนะนำและสร้างบรรยากาศแห่งความพอใจกลุ่มผู้ปฏิบัติ กิจกรรมสร้างคุณภาพด้วยความเต็มใจ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด ใช้พลังสมอง พลังกาย พลังใจ ที่จะเข้าปฏิบัติงาน ทั้งนี้เน้นไปยังความสามัคคีเป็นหลักจากนั้นนำวงล้อของเดมมิ่ง (Deming) เข้าเสริมกับเทคนิคการสร้างคุณภาพ ดังนี้

- 2.1 ขั้นการวางแผน การควบคุมคุณภาพจะสำเร็จตามจุดมุ่งหมายถึงคำว่าคุณภาพ ได้ก็ด้วยความร่วมแรงร่วมใจกันคิดพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้หมดไป ซึ่งหลักการปฏิบัติการวางแผนการสร้างคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

1) ระบุปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการปรับปรุง การระบุถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการปรับปรุงเป็นงานขั้นแรกของการปฏิบัติการสร้างคุณภาพซึ่งทุกคนจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

2) เก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อคุณลักษณะการกระจายของกระบวนการผลิต หรือสาเหตุของสิ่งของที่ต้องการปรับปรุงว่ามีการกระจายมากน้อยเพียงใด มีสาเหตุเนื่องจากอะไร เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงสาเหตุการกระจายของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิต หรือสาเหตุของสิ่งที่ต้องการปรับปรุง ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ควรเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่อ่านง่ายและสะดวกต่อการปฏิบัติ เช่น ใช้ตารางตรวจสอบแผนภูมิต่าง ๆ หรือแบบสอบถามในการหาสาเหตุ หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วควรมีการจำแนกข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อสะดวกต่อการสร้างแผนภูมิแกงปลาและเสนอต่อที่ประชุม

3) กำหนดหัวข้อและแสดงภาพของปัญหา หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ แล้วในขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างแผนภูมิต่าง ๆ เช่น แผนภูมิแกงปลา แผนภูมิพาเรโต แผนภูมิควบคุมและกราฟ เพื่อใช้กำหนดสาเหตุของความบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแสดงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับงานที่ทำอยู่ และเมื่อทราบถึงปัญหาต่าง ๆ จากแผนภูมิที่กำหนดแล้วขั้นต่อไปจะเป็นการระดมความคิดถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อเลือกปัญหาบางจุดขึ้นมาแก้ไขปรับปรุงแล้วกำหนดหัวข้อในการแก้ไขปรับปรุง

4) กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน การตั้งเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญของการทำกิจกรรมการสร้างคุณภาพ ดังนั้นหลังจากกำหนดหัวข้อเลือกปัญหาที่จะปรับปรุงแก้ไขแล้วขั้นต่อไปจะต้องกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงาน ซึ่งการกำหนดเป้าหมายนั้นสมาชิกทุกคนจะต้องยอมรับและมีความรู้สึกรับผิดชอบที่จะทำกิจกรรมนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย

5) เลือกวิธีการแก้ไขปรับปรุง เมื่อทราบถึงสาเหตุของปัญหาและกำหนดปัญหาที่จะปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สาเหตุของแต่ละสาเหตุและวิธีการแก้ไขปรับปรุงงานที่เลือกมาปฏิบัติ หากไปเกี่ยวข้องกับหน่วยอื่นหรือกลุ่มอื่นก็แจ้งให้ผู้บริหารดำเนินการ สั่งการให้หน่วยงานนั้นร่วมมือแก้ไขประสานงานกันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

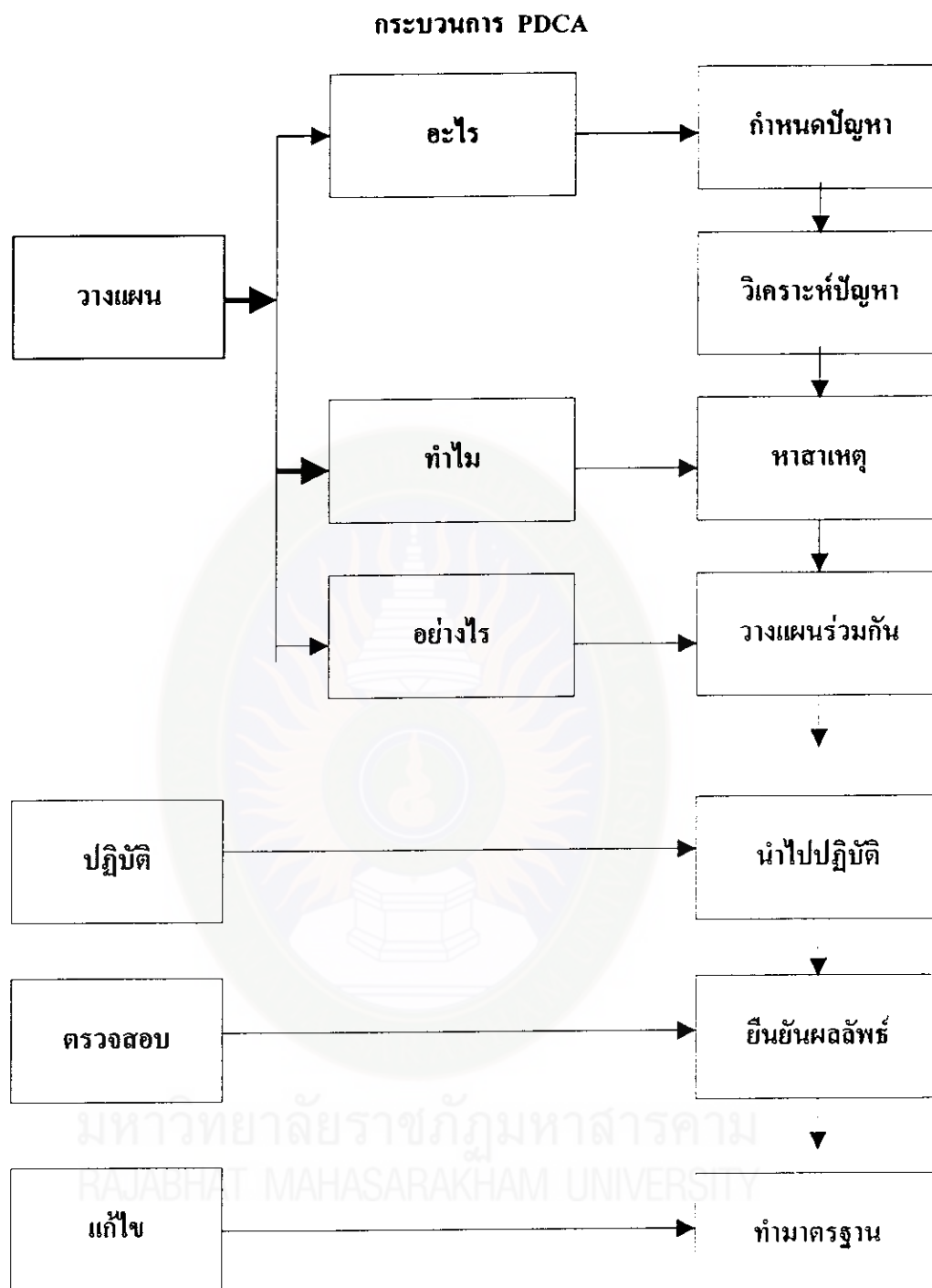
2.2 ขั้นการปฏิบัติ หลังจากได้ดำเนินการวางแผนขั้นต่าง ๆ แล้ว ในขั้นตอนนี้ต่อไปนี่จะเป็นการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สาเหตุของแต่ละสาเหตุและวิธีการแก้ไขปรับปรุงงานที่เลือกมาปฏิบัติจากแผนภูมิต่าง ๆ ซึ่งถ้า

เป็นงานที่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาของสาเหตุด้วยกลุ่มเองก็ลงมือปฏิบัติ หากไปเกี่ยวกับหน่วยงานอื่นหรือกลุ่มอื่น ก็แจ้งให้ผู้บริหารดำเนินการสั่งการให้หน่วยงานนั้นร่วมมือแก้ไขประสานงานกันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ขั้นการตรวจสอบ เมื่อทดลองแก้ไขปัญหาในข้อ 2 แล้วในขั้นนี้ทำการตรวจติดตามผลงานที่ปฏิบัติไปด้วยเปรียบเทียบผลการทำงานก่อน การปฏิบัติงานให้ผลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ถ้าผลตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายก็นำผลที่ได้จัดทำเป็นมาตรฐานการทำงาน เพื่อใช้สำหรับการปฏิบัติงานในโอกาสต่อไป แต่ถ้าไม่ได้ผลตามเป้าหมายหรือต่ำกว่าเป้าหมายให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น

2.4 ขั้นการปรับปรุงแก้ไข ในขั้นนี้เป็นผลจากการตรวจสอบที่ผ่านมาแล้วในข้อ 3 ที่ว่าถ้าได้ผลตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายก็นำผลการปฏิบัติต่าง ๆ มาจัดทำเป็นมาตรฐานงานในการปฏิบัติ เพื่อเสนอรายงานผลงานให้กลุ่มอื่นได้ทราบต่อไปวางแผนภูมิที่ 3 วงจรการดำเนินการควบคุมคุณภาพ PDCA

แผนภูมิที่ 3 วงจรการดำเนินการควบคุมคุณภาพ PDCA

ที่มา : คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพ
และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 13)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ หัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของครู และเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สร้างประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ ทั้งด้านการปฏิรูปการบริหารและการจัดการ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ครู คณาจารย์ ร่วมกันจัดการศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยรวมให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

อนุรักษ์ อุปพงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อการปฏิรูปการศึกษา ในจังหวัดสกลนคร พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เห็นด้วยกับการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนการประเมินความต้องการในการพัฒนาโรงเรียน การสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน การปฏิบัติตามแผนให้เกิดผลจริง การรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน การประเมินและปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง โดยเห็นด้วยในระดับ “มาก”

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. จากการศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในการปฏิรูปการศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางให้ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นให้มากที่สุด รัฐบาลควรจัดสรรทรัพยากรการบริหารให้เพียงพอ และควรกำหนดมาตรการซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ถวิล พลสาร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า

1. การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู อาจารย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา และด้านปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับ ส่วนด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ทุกตัวแปรมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

2. การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู อาจารย์ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ในด้านการปฏิรูปครู และ บุคลากรทางการศึกษา ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น ผู้บริหาร และ ครู – อาจารย์ ทุกคน ควรให้ความร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินการของครู และบุคลากรทางการศึกษาด้านนี้ให้มากขึ้น

สนั่น ใจโชติ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เห็นว่าการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า ต่ำคือการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา และการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

อนุชา พรหมดา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาในโครงการและนอกโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษา มีการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนทุกระดับชั้นและ

การพัฒนาการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นประสบการณ์พิเศษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ แต่มีการปฏิบัติในประเด็นการวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงโดยลดความสำคัญของการใช้ข้อสอบ อยู่ในระดับน้อย

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาในโครงการและนอกโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน 3 ประเด็น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษามีการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษามากกว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนนอกโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทุกประเด็น

ผดุงศักดิ์ แสงสว่าง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 6 ขั้นตอน คือ การจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียน การประเมินความต้องการในการพัฒนา การสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน การปฏิบัติตามแผนและทำให้เกิดผลจริง การรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน การประเมินปรับปรุงให้เป็นผลต่อเนื่องในโรงเรียน 3 ขนาด พบว่า ครู อาจารย์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดที่ 2 มีการปฏิบัติในขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนมากที่สุด และ ครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดที่ 2 มีการปฏิบัติมากกว่าครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดที่ 3 และขนาดที่ 4

สุแทน ฐานะ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา พบว่า โดยรวมผู้บริหารเห็นว่ามี การปฏิบัติตาม นโยบายการปฏิรูปการศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่สำหรับครูวิชาการ โรงเรียน เห็นว่า การดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของแต่ละด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยมาก 3 ข้อ ในแต่ละด้าน คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ได้แก่ มีการนิเทศติดตามดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

อาคารสถานที่ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และแรงงาน ที่ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียน การสอนด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ครู ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามี ส่วนร่วมเป็นวิทยากรหรือ แหล่งวิทยากรของนักเรียน และการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน ด้านการปฏิรูประบบบริหารและ การจัดการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนการพัฒนาการศึกษา การ บริหารงบประมาณและการแก้ปัญหา ในโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียน การบริหารโดย ใช้แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิรูปโรงเรียน และการพัฒนากรรมการ โรงเรียนให้มีความรู้ความ เข้าใจในบทบาทเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา ส่วนการปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการ เรียนการสอนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

สวัสดิ์ มูลศรี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการดำเนินงานการปฏิรูป การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เห็นว่าการดำเนินงาน ปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียน การสอน การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา และการ ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีรายชื่อในแต่ละด้านที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ทองพูน โปโสลี (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีการดำเนินงาน ปฏิรูปการศึกษา ดังนี้ ทุกโรงเรียน มีการจัดตั้งกรรมการ โรงเรียน และ จัดระบบงานประกัน คุณภาพการศึกษา ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษา มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้ครูและบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพึงพอใจ มีการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพ มีการสร้างความเข้าใจให้กับครูเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของ วิชาชีพ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัด ร้อยเอ็ด มีการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ ด้านการปฏิรูปหลักสูตร และด้านปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน และ มีการ ดำเนินงานอีก 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ และ

ด้านการปฏิรูปวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และ ผู้บริหารมีความเห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้าน มากกว่าครู อาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่บุคลากรในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน และ ไม่พบปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสถานภาพและขนาดโรงเรียนต่อการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน

3. ปัญหาในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด คือ บุคลากร องค์กร สถาบันในท้องถิ่น รวมถึง คณะกรรมการโรงเรียนไม่รู้ และ ไม่เข้าใจในแนวทางปฏิรูปการศึกษาอย่างชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมีแนวทางแก้ปัญหา คือ การประชุมชี้แจง การจัดประชุมอบรมให้ความรู้ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานให้กับบุคลากร

สุริยา ปราสัยงาม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้าราชการครูเห็นว่า การดำเนินงานการบริหารจัดการในโรงเรียนเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และมีการดำเนินงานอีก 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการควบคุมตรวจสอบและประเมินผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และด้านการรายงานและเผยแพร่

2. ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า มีการดำเนินงานการบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านมากกว่าครูผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าการดำเนินการบริหารจัดการ ในโรงเรียนเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและเป็นรายด้าน 6 ด้าน มากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ข้าราชการครูทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่า มีการดำเนินงานด้านการควบคุมตรวจสอบและประเมินผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ไม่ต่างกัน

ชาญยุทธ บุศเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และ หัวหน้างานวิชาการ ในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

กิตติ อินทร์โทโล่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา แบบที่ 4-7 (ขนาดใหญ่) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินตนเองของโรงเรียน ด้านการจัดระบบนิเทศภายใน ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม ด้านการร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานักเรียน ส่วนด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สันตติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกตามความคิดเห็นของครูผู้สอนแต่ละระดับอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 3 ระดับ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

พิทักษ์ การภูมิ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 3 ด้าน มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจัดการเรียนรู้ ด้านผลการจัดการเรียนรู้ และ ด้านการบริหารจัดการ

2. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างขนาดของโรงเรียน และตำแหน่งต่อการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮอเดอร์สัน (Henderson, 1993 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง ความพยายามสู่ความเป็นเลิศ : ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นภายใต้โครงการปฏิรูปการศึกษา พบว่า สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะของบุคคลจากหลากหลายอาชีพ ในช่วงทศวรรษ 1980 โดยเฉพาะการจัดห้องเรียนให้เล็กจัดงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับขนาดของชั้นเรียนขนาดต่างๆ พบว่า มีคนเก่งหรือคนเรียนเก่งอยู่ไม่กี่คนต่อชั้นและสัมพันธ์กับวิธีการสอนของครู ข้อมูลจากการสังเกตไม่พบว่า ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถว่าภายใต้สถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนดีสู่ความเป็นเลิศของเด็ก เพราะมีความสะดวกสบายเพื่อให้เด็กก้าวสู่ความเป็นเลิศ จึงทำได้

คิดกันต่อไปว่า ถ้าหากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมไม่เอื้อคุณภาพการศึกษานั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป

แมนซิโน (Mancino. 1993 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง หลักสูตรบูรณาการการนำเสนอทาง ทฤษฎีและข้อเท็จจริงทางการเมือง : การปฏิรูปหลักสูตรในมลรัฐคาโกต้าได้ ในช่วงแรกวิจัย เรื่องนี้อย่างกว้างขวาง การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องอาศัย หลักการวิจัย เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมตลอดทั้งการสร้าง ความหมายต่อการดำรงชีพของผู้คน เพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการเรียนตามหลักสูตรแบบเก่า ซึ่ง จะต้องผูกพันกับนโยบายและการปฏิบัติทางการเมืองนั้น ก็คือ จะต้องกำหนดให้มีการปฏิรูป การศึกษา ขณะเดียวกันก็หาทางคงไว้ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ไว้บางส่วน ผู้วิจัย ได้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 34 คน เป็นตัวแทนภาครัฐ เอกชน และหน่วยงาน ทางการศึกษา พร้อมกันนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรัฐมนตรีการศึกษา และข้าราชการระดับ สูงที่รับผิดชอบการศึกษาของรัฐ แม้ว่าอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจะสูงส่งเพียงใด ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังเป็นไปไม่ได้เต็มที่ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความเติบโตทาง เศรษฐกิจ ผู้วิจัย พบว่า เศรษฐกิจการเมืองยังไม่เติบโตไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษา เพราะยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ อีกมาก ปัญหาประการแรก การทดสอบความรู้ความสามารถของ นักเรียน การยึดมั่นถือมั่นในเรื่องการทดสอบการยึดติดกับการใช้ข้อสอบมาตรฐาน ดังนั้น การเรียนการสอนจึงต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับหลักสูตรแต่ระดับนโยบายนั้น มุ่งเฉพาะ ความรู้ความสามารถของผู้เรียน แต่การวัดโดยใช้ข้อสอบ มาตรฐานอย่างเดียวนั้นไม่พอ ปัญหา ประการที่สอง ฝ่ายบริหารนโยบายขาดความยืดหยุ่น แต่ในทางปฏิบัตินั้นยังคงมีการยึดมั่นใน รูปแบบเดิม ๆ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางสังคมผู้คุมนโยบายบางส่วนไม่เข้าใจ หลักสูตร เชิงบูรณาการ เพราะสมัยใหม่นั้นต้องใช้สื่อเทคโนโลยีมากมาย ซึ่งหลายส่วนขัดแย้งกับหลักสูตร เดิม ๆ ที่เป็นบุคคลมากกว่าเทคโนโลยีอิทธิพลจากภาคเศรษฐกิจ จึงไม่อาจผลักดันอะไรได้ มาก จึงพบว่า บางส่วนของผู้กำหนดนโยบายยังยึดของเดิม บางส่วนยึดของใหม่ โดยให้นำ การทดสอบมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรการตรวจสอบความรู้ของนักเรียน

ฮอลซอล Halsall (1994 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของนโยบาย โครงสร้าง และวัฒนธรรมของครูต่อการนำเอาแผนปฏิรูปไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ทั้งความ ก้าวหน้าและการขยายอย่างครอบคลุมพื้นที่ได้รับความสนใจจากนักวางแผนนโยบายและ กฎหมาย ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาวิจัย ทั้งนี้จากการสอบถามสัมภาษณ์และสังเกตพบชัดเจน ว่า ทางผู้เกี่ยวข้องทุกระดับไม่เอาใจใส่อย่างจริงจัง ไม่มีการจัดการเกี่ยวกับแหล่งของการ

สนับสนุนการปฏิรูป ไม่มีการติดตามว่าจะอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีการติดต่อประสานงานอย่างต่อเนื่อง นโยบายก็ไปอย่าง การปฏิบัติก็ไปอย่าง ไม่มีการปรึกษาหารือ พบปะพูดคุย มีแต่การสั่งการจากหน่วยเหนืออย่างเดียว ครูเองก็เฉยๆ ไม่มีอะไรใหม่เกี่ยวกับการสอน วิธีสอน มีการกำหนดรูปแบบ มีการสั่งการ แต่ไม่ปฏิบัติอย่างจริงจัง

อิทเลน (Ellen, 1994 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างในโรงเรียน พบว่าที่ปรึกษาโรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ซึ่งเป็นการปรับโครงสร้างใหม่ให้ทันสมัยกว่า เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนเน้นการพัฒนาความรู้และจิตใจ ซึ่งที่ปรึกษาโรงเรียนจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และด้วยความมุ่งมั่น อุตสาหะ ที่ปรึกษาได้รับการยอมรับอย่างดี ด้านทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การอำนวยความสะดวก การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษา การประสานงาน มาแล้วย่อมจะเป็นบทบาทที่สำคัญในการปฏิรูปปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นในโรงเรียน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การปรับปรุงโครงสร้าง 2 ประการ คือ ประการแรก ที่ปรึกษาอยู่ในตำแหน่งและฐานะที่จะจัดการและประสานงานกระบวนการปรับโครงสร้างในโรงเรียนได้ ประการที่สอง การปรับโครงสร้างโครงการแนะแนวและให้คำปรึกษา เพื่อประสมประสานกันกับระบบของโรงเรียน

ชีล่า (Sheila, 1996 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษที่มีต่อครูผู้สอนและหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรเป็นต้น นอกจากนั้นยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีอีกด้วย

โลวินกู๊ด (Lovinggood, 1998 : 39) ได้ศึกษาในเรื่องการบริหารโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐาน โดยทำการถามผู้มีอำนาจตัดสินใจ ในโรงเรียนในเมืองมอนโร ว่าชอบที่จะดำเนินการบริหารโรงเรียนแบบเดิมหรือแบบใช้การบริหารโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐาน ในการจัดการกับโรงเรียนในท้องถิ่น โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นความรู้แก่กลุ่มที่ใช้การบริหารโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐานหรือการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกคณะกรรมการศึกษาท้องถิ่นผู้บริหารสำนักงานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนเห็นด้วยกับการใช้การบริหารโดยใช้เขตพื้นที่เป็นฐาน ร้อยละ 100 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนาการศึกษาของมอนโร โดยเฉพาะผู้ที่มีความปรารถนาที่พัฒนาคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่สนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นจึงมีการปรับหรือปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ครูผู้สอน ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถกระทำได้เลย ไม่ต้องรอกฎหมาย ระเบียบ ต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 มาตรา 6 หมวด 3 มาตรา 15 , 16 และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ หมวด 4 มาตรา 22 , 24 , 26 , 28 และ มาตรา 30 โดยพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงจะทำให้การศึกษาไทยบรรลุจุดมุ่งหมายสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาอย่างแท้จริง